

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1934 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag.

Genom en den 16 mars 1934 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 258, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Kringgås ett enligt lag gällande förbud för utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse eller svensk samfällighet att förvärva aktier i vissa svenska aktiebolag därigenom att någon är bulvan för annan mot vilken förbudet är gällande, i det han huvudsakligen för dennes räkning framträder såsom ägare till aktierna, straffes den som sålunda är bulvan med dagsböter eller fängelse.

Är bulvanen bolag eller annan samfällighet eller stiftelse, straffes styrelseledamot eller annan som är satt att leda samfällighetens eller stiftelsens angelägenheter, där han med hänsyn till vad av honom åtgjorts eller underlåtits finnes hava medverkat till bulvanförhållandet.

2 §.

Befinnes att bulvanen själv innehar de aktier bulvanförhållandet avser eller att aktierna äro hos någon som av bulvanen erhållit dem såsom pant eller som innehar dem för bulvanens eller panthavarens räkning, skall domstolen förordna att, där ej bulvanen inom sex månader från det domstolens utslag vunnit laga kraft inför överexekutor visar att aktierna avyttrats till någon som enligt lag ägde förvärva dem, aktierna skola säljas enligt överexekutors bestämmande.

3 §.

Då aktier skola säljas efter vad i 2 § sägs, skall försäljningen ske å offentlig auktion i den ordning varom stadgas i förordningen den 23 oktober

1914 om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas; dock må överexekutor på begäran av bulvanen medgiva försäljning i annan ordning, såframt skäl därtill visas.

Försäljning av aktierna å offentlig auktion skall efter överexekutors bestämmande äga rum i Stockholm eller annan stad, där särskild av stadens handels- och sjöfartsnämnd antagen mäklare finnes. Å auktionen må bulvanen ej själv inropa aktierna. Inflytande medel skola uppbäras av utmätningsmannen i den stad där försäljningen äger rum. I övrigt skall i ärendet i tillämpliga delar så anses, som om aktierna utmätts till gäldande av fordran hos bulvanen. Äro aktierna av bulvanen pantsatta, skall försäljning ske med bibehållande av panthavarens rätt, där ej denne nöjes med att för sin betalning hålla sig till köpeskillingen. Bulvanen vare pliktig att betala kostnad som ej kan i enlighet med 198 § utsökningslagen gäldas ur den försålda egendomen.

Har överexekutor medgivit försäljning i annan ordning än som stadgas i förordningen den 23 oktober 1914, skola aktierna ställas under vård och förvaltning av god man varom förmäles i lagen om förmynderskap. Gode mannen vare pliktig att i samråd med bulvanen, inom tid som med hänsyn till omständigheterna kan anses skälig, föranstalta om försäljning av aktierna. Gode mannen har att, då årsräkning eller sluträkning avgives, insända en avskrift av räkningen till överexekutor.

4 §.

Under rätttegången mot bulvanen må domstolen, när skäl därtill äro, förordna, att de aktier bulvanförhållandet avser skola beläggas med kvarstad, därest de anträffas hos bulvanen eller någon som av bulvanen erhållit dem såsom pant eller som innehar dem för bulvanens eller panthavarens räkning. Där målet ännu ej vid domstolen förevarit, äge åklagaren hos överexekutor begära sådant förordnande om kvarstad som nyss sagts.

Förordnas om aktiernas försäljning efter vad i 2 § sägs, skall tillika i utslaget meddelas förordnande om kvarstad å aktierna eller, där sådant förordnande redan givits, förklaring att detta skall äga bestånd. Vinner utslaget laga kraft, skola sedan sex månader därefter förflutit aktierna, om å dem kvarstad blivit lagd, på begäran av överexekutor utlämnas till denne, där de ej innehavas såsom pant. Om försäljningsförordnande ej meddelas eller meddelat försäljningsförordnande varder i högre rätt upphävt, pröve domstolen i utslaget, huruvida förut meddelat förordnande om kvarstad skall återkallas eller äga bestånd till dess utslaget vunnit laga kraft.

Kvarstad varom nu är sagt utgöre ej hinder för bulvanen att, intill dess sex månader förflutit från det förordnande om försäljning enligt 2 § vunnit laga kraft, avyttra aktierna till någon som enligt lag äger förvärva dem; dock må aktierna ej utlämnas med mindre överexekutor därom förordnat.

5 §.

Är bulvanen såsom aktieägare införd i aktieboken, skall domstolen i utslaget förordna, att han icke må utöva de befogenheter vilka enligt lag eller bolags-

ordningen tillkomma sådan aktieägare; och skall anteckning därom ske i nämnda bok, sedan utslaget vunnit laga kraft.

6 §.

Talan enligt denna lag anhängiggöres och utföres av allmän åklagare, där ej i visst fall Konungens befallningshavande finner lämpligt förordna särskild åklagare.

Det åligger Konungens befallningshavande att ägna särskild uppmärksamhet däråt att förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade. Landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal skola, då anledning finnes till antagande att bulvanförhållande föreligger, därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

7 §.

Mål som i denna lag avses instämmas till rätten i den ort, där bulvanen bör svara i tvistemål som röra hans person.

Målet skall behandlas i den för brottmål stadgade ordning, ändå att talan om ansvar ej föres.

8 §.

Innan förordnande meddelas enligt 2 §, skall tillfälle beredas den för vilken bulvanförhållandet ingåtts att yttra sig i målet.

Är anledning antaga, att av handling som finnes i svarandes värjo kan i målet vinnas upplysning som eljest ej är att tillgå, äger domstolen förelägga svaranden att förete handlingen, dock ej då fråga är om brev eller annat enskilt meddelande eller då skäl finnes antaga, att handlingens företeende kan, oberoende av målets utgång, lända svaranden eller någon, vilken med honom är i den skyldskap eller det svågerlag som i rättegångsbalken om jäv mot domare sägs, till skada eller synnerlig olägenhet. Vite må, där så finnes nödigt, av domstolen föreläggas svaranden.

9 §.

Har domstol meddelat förordnande enligt 2 §, åligger det domstolen att inom fjorton dagar tillställa överexekutor avskrift av domstolens utslag.

10 §.

Klagan över överexekutors beslut i ärende som omförmäles i 3 § första stycket föres i den ordning som i utsökningslagen stadgas angående klagan över överexekutors utslag i annat utsökningsmål än i 2 kap. nämnda lag sägs.

Mot överexekutors beslut i fråga om kvarstad må talan ej föras.

11 §.

Böter som ådömas enligt 1 § skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1934 men skall i avseende å bulvanförhållande, som uppkommit före lagens ikraftträdande, icke äga tillämpning

före den 1 juli 1935. Har före sistnämnda dag bulvanen hos Konungens befallningshavande anmält, att de aktier bulvanförhållandet avser icke kunnat avyttras, med angivande tillika av skälen därtill, åligger det Konungens befallningshavande, om det ej före den 1 januari 1936 visas att aktierna avyttrats, tillse att talan mot bulvanen om bulvanförhållandets upplösning anhängiggöres vid domstol. I sådant fall skall dock till straff dömas allenast där det befinnes att bulvanen icke åtgjort vad på honom ankommit för att bulvanförhållandet skulle bliva upplöst.

Har före den 1 juli 1935 anmälan ej gjorts efter vad i första stycket sägs, skall därefter vad i denna lag är stadgat äga tillämpning i avseende å bulvanförhållandet.

I anmälan varom i första stycket sägs skall angivas nominella värdet samt nummer och annan beteckning å de aktier som icke kunnat avyttras.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Genom lag den 18 juni 1925 om bulvanförhållande i fråga om fast egendom föreskrevs vidtagande av tvångsåtgärder för upplösande av sådana bulvanförhållanden, vilka innebära kringgående av förbud mot fastighetsförvärv. Enligt denna lag anses bulvanförhållande föreligga, då i lag stadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den som har fång till viss egendom är bulvan för någon, mot vilken dylikt förbud är i fråga om egendomen gällande. På talan av allmän åklagare skall domstol, då sådant bulvanskap befinnes vara för handen, förordna att överexekutor skall pröva huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion. Då sex månader förflutit efter det domstolens beslut vunnit laga kraft, har överexekutor att meddela förordnande om egendomens försäljning, därest ej av lagfartsprotokollet framgår att egendomen avyttrats. Det åligger länsstyrelserna att ägna särskild uppmärksamhet däråt att förekommande bulvanförhållanden bliva beivrade. Vissa befattningshavare, nämnder och styrelser äro pliktiga att, då anledning förefinnes till antagande att bulvanförhållande föreligger, göra anmälan därom till länsstyrelsen.

Denna lagstiftning avsåg att förhindra kringgående genom bulvan av förbuden såväl för bolag som för utländska rättssubjekt att utan särskilt tillstånd förvärva fast egendom. Däremot berördes i samband med denna lagstiftning alls ej frågan om förebyggande av bulvanförhållande i fråga om aktier som ej må förvärvas av utlänning. Genom överlåtelse till bulvaner av aktier i de bolag som avses i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag kan dennas syfte omintetgöras i lika hög grad som genom maskerade fastighetsöverlåtelser i strid mot de i lagen meddelade förbudsbestämmelserna. Enligt vad i propositionen uppgives har efter lagens tillkomst kunnat konstateras att

bulvanförhållanden beträffande aktieinnehav i ej ringa omfattning förekomma, vilka uppenbarligen åsyfta kringgående av lagens bestämmelser.

Förbud för utlåningar med flera att förvärva aktier följer även av bestämmelsen i 17 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, enligt vilken aktieägarna i bankaktiebolag skola vara svenska medborgare.

Förevarande förslag avser att motarbeta bulvanförhållanden i fråga om aktier genom stadganden om straff för den som med avseende å aktier är bulvan för någon som enligt lag ej må förvärva aktierna samt om dylika bulvanförhållandens avveckling.

I 1 § i förslaget stadgas sålunda att, där ett enligt lag gällande förbud för utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse eller svensk samfällighet att förvärva aktier i vissa svenska aktiebolag kringgås därigenom att någon är bulvan för annan, mot vilken förbudet är gällande, i det han huvudsakligen för dennes räkning framträder såsom ägare av aktierna, straffas den som sålunda är bulvan med dagsböter eller fängelse. Är bulvanen bolag eller annan samfällighet eller stiftelse, straffas styrelseledamot eller annan som är satt att leda samfällighetens eller stiftelsens angelägenheter, där han med hänsyn till vad av honom åtgjorts eller underlåtits finnes hava medverkat till bulvanförhållandet.

Rörande åtgärder för upplösning av bulvanförhållande föreslås enligt 2—5 §§ huvudsakligen följande bestämmelser: Om det i mål mot en bulvan befinnes att denne själv innehar aktierna eller att dessa äro hos någon, som av bulvanen erhållit dem såsom pant eller som innehar dem för bulvanens eller panthavarens räkning, skall domstolen, där bulvanen icke inom sex månader från det domstolens utslag vunnit laga kraft visar att aktierna sålts till någon som enligt lag ägde förvärva dem, förordna att aktierna skola säljas genom överexekutors försorg (2 §). Försäljning skall i allmänhet ske å offentlig auktion jämlikt förordningen den 23 oktober 1914 om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas. Bulvanen får ej själv inropa aktierna. Inflytande medel skola uppbäras av utmätningsmannen i försäljningsorten. Om aktierna äro pantsatta av bulvanen, må försäljning ske allenast med bibehållande av panthavarens rätt, där ej denne nöjes med att för sin betalning hålla sig till köpeskillingen. I övrigt skall i tillämpliga delar förfaras såsom om aktierna utmätts till gäldande av fordran hos bulvanen. Försäljning i annan ordning än nu nämnts skall emellertid på bulvanens begäran kunna medgivas av överexekutor om skäl därtill visas. I sådant fall skola aktierna ställas under vård och förvaltning av god man, som har att i samråd med bulvanen föranstalta om försäljningen. Gode mannen skall beträffande sitt uppdrag vara underkastad förmynderskapslagens bestämmelser (3 §). Under rättegången mot bulvanen må domstolen förordna om kvarstad å de aktier bulvanförhållandet avser, där de anträffas hos bulvanen eller någon som av bulvanen erhållit dem såsom pant eller som innehar dem för bulvanens eller panthavarens räkning. Innan målet förekommit vid domstolen, äger åklagaren hos överexekutor begära kvarstad å aktierna (4 §). Är bulvanen såsom aktieägare införd i aktieboken, skall domstolen förordna att han icke

må utöva aktieägares befogenheter; härom skall anteckning göras i aktieboken sedan utslaget vunnit laga kraft (5 §).

Förslaget innehåller därjämte vissa stadganden av huvudsakligen processuell natur. Bland dessa märkes föreskrift därom att den för vilken bulvanförhållandet ingåtts skall innan försäljningsförordnande meddelas erhålla tillfälle att yttra sig i målet.

Den föreslagna lagen skall enligt förslaget slutbestämmelser träda i kraft den 1 juli 1934 men i avseende å bulvanförhållande som uppkommit före ikraftträdandet icke äga tillämpning före den 1 juli 1935. Beträffande sådant bulvanförhållande skall dessutom gälla följande: Om bulvanen före den 1 juli 1935 hos Konungens befallningshavande anmält att aktierna icke kunnat avyttras samt tillika angivit skälen därtill, åligger det Konungens befallningshavande att, om det ej före den 1 januari 1936 visas att aktierna avyttrats, tillse att talan mot bulvanen om bulvanförhållandets upplösning anhängiggöres vid domstol. I sådant fall skall dock till straff dömas allenast, där det befinnes att bulvanen icke åtgjort vad på honom ankommit för att bulvanförhållandet skulle bliva upplöst. Om däremot anmälan ej gjorts före den 1 juli 1935, skola efter nämnda dag lagens föreskrifter omedelbart träda i tillämpning i avseende å bulvanförhållandet.

Utskottet. Utskottet har vid sin granskning av propositionen funnit sig böra tillstyrka de föreslagna åtgärderna mot bulvanförhållanden i fråga om aktier och får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 maj 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Anderson* i Hägelåkra, *Bissmark, Larson* i Lerdala, *Öhman, Wagnsson, Branting* och *von Heland*;

från andra kammaren: herrar *Linnér, Lindqvist, Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Rimforsa och *Gardell* i Stenstu.